

PRAVNE POSLEDICE RASKIDA UGOVORA O MEĐUNARODNOJ PRODAJI ROBE**

Sažetak

Predmet ovog rada su pravne posledice raskida ugovora o međunarodnoj prodaji robe u režimu Konvencije UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe. Cilj istraživanja je da se naučnoj i stručnoj javnosti ponudi sistematski pregled najznačajnijih aspekata posledice raskida ugovora o međunarodnoj prodaji robe u svetlu odredaba Konvencije. Osnovno polazište u radu se zasniva na tome da raskid ugovora izaziva ozbiljne pravne posledice i da realizacija prava i obaveza nakon raskida može biti praćena brojnim pravnim i faktičkim komplikacijama. Metodologija istraživanja se ogleda u analizi odgovarajućih odredaba Konvencije, dostupne sudske i arbitražne prakse, kao i dosadašnjih zapažanja domaćih i stranih autora u vezi sa temom rada. Na osnovu odredaba Konvencije, ugovorne strane se nakon raskida ugovora oslobađaju svojih obaveza, uz određene izuzetke. Konvencija uspostavlja i obavezu restitucije, u smislu da svaka strana koja je izvršila ugovor u celini ili delimično, nakon raskida ugovora, može zahtevati povraćaj od druge strane onoga što je dato. Pored ovih posledica, prodavac je dužan da uz vraćanje novca koji je dobio od kupca na ime plaćanja cene za robu vrati kupcu i kamatu, dok je kupac, uz određene izuzetke, dužan da prodavcu, prilikom vraćanja robe, vrati i korist koju je imao od robe.

Ključne reči: Konvencija UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe, ugovor o međunarodnoj prodaji robe, raskid ugovora, pravne posledice, restitucija.

---

* Doktor pravnih nauka, Vanredni profesor, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu.

E-mail: uros@prafak.ni.ac.rs

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2581-0195>

** Rad je nastao kao rezultat finansiranja od strane Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija, po Ugovoru evidencioni broj 451-03-65/2024-03/ 200120 od 5. 2. 2024. godine.

LEGAL EFFECTS OF THE AVOIDANCE OF THE CONTRACT FOR THE INTERNATIONAL SALE OF GOODS

Summary

The subject of this paper are the legal consequences of the termination of the contract for the international sale of goods under the regime of the UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods. The aim of the research is to offer a systematic review of the most significant aspects of the consequences of the termination of the contract for the international sale of goods in the light of the mentioned Convention. The basic premise of the work is based on the fact that the termination of the contract causes serious legal consequences and that the realization of rights and obligations after the termination may be accompanied by numerous legal and factual complications. The research methodology is reflected in the analysis of the relevant provisions of the UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods, available judicial and arbitration practices, as well as previous observations of domestic and foreign authors regarding the topic of the work. Based on the provisions of the aforementioned Convention, the contracting parties are released from their obligations after the termination of the contract, with certain exceptions. The Convention also establishes the obligation of restitution, in the sense that any party that has performed the contract in whole or in part, after termination of the contract, may demand the return of what was given from the other party. In addition to these consequences, the seller is obliged to return the money he received from the buyer for the payment of the price for the goods to the buyer and the interest, while the buyer, with certain exceptions, is obliged to return to the seller, when returning the goods, the benefit that he had obtained from goods.

Keywords: Convention on contracts for the international sale of goods, contract on the international sale of goods, avoidance, legal effects, restitution.

1. Uvodna razmatranja

Kada se neka od ugovornih strana suoči sa povredom ugovora, na raspolaganju ima, u zavisnosti od okolnosti povrede, više pravnih sredstava koja može upotrebiti sa ciljem zaštite svojih prava i interesa. Raskid ugovora predstavlja najradikalnije pravno sredstvo koje ugovorna strana može upotrebiti kada se suoči sa povredom ugovora. Od svih ostalih sredstava kojima se ugovorne strane mogu služiti, jedino raskid podrazumeva prestanak ugovora. Ukoliko se odluči za raskid ugovora, strani moraju biti poznate eventualne posledice takvog postupka. To se odnosi i na stranu koja čini povredu ugovora: u njenom je interesu da zna koje je sve obaveze i posledice čekaju ukoliko druga strana raskine ugovor.

Predmet analize ovog rada jesu pravne posledice raskida ugovora u režimu Konvencije UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe¹ (dalje i: Konvencija; Bečka konvencija). Pomenuta Konvencija sadrži nekoliko članova kojima se uređuju posledice raskida ugovora. Pritom, za ove odredbe se ne može tvrditi da predviđaju posebno unikatna rešenja u odnosu na nacionalne pravne sisteme. One predstavljaju odraz i simbiozu rešenja u pogledu pravnih posledica raskida ugovora koja su zastupljena u reprezentativnim pravnim sistemima.

Da bi se primenile odredbe Bečke konvencije koje uređuju pravne posledice raskida ugovora, potrebno je da se ispune dva uslova.

Prvi uslov podrazumeva da je ugovor raskinut valjano. To znači da su se prethodno stekli materijalnopравни uslovi za raskid ugovora,² i da je izjava o raskidu ugovora proizvela svoje dejstvo, u smislu da je data na način i u proceduri na koju upućuje čl. 26 i ostale relevantne odredbe Konvencije. Konvencija predviđa bitnu povredu ugovora kao glavni „reper” za postojanje osnova za raskid ugovora (Ceesay, 2021, p. 187). Materijalnopравни uslovi za raskid ugovora se stoga najčešće povezuju sa postojanjem bitne povrede ugovora, nakon čega strana ima pravo da upotrebi raskid ugovora, kao pravno sredstvo „poslednje namene” (Ay, 2022, p. 26). Što se tiče formalnosti u vidu davanja izjave o raskidu, Konvencija ne predviđa naročite proceduralne uslove za raskid ugovora (Babiak, 1992, p. 135). Pitanje forme i procedure raskida ugovora o međunarodnoj prodaji robe lakonski je uređeno članom 26 Bečke konvencije koji glasi: „Izjava o raskidu ugovora ima dejstvo jedino ako je o njoj obaveštena druga strana.” Obaveštenje o raskidu može biti učinjeno u bilo kojoj formi. Član 26, kao ni ostale relevantne odredbe

---

¹ Konvencija je doneta 11. aprila 1980. godine u Beču, a stupila je na snagu 1. januara 1988. godine. Konvenciju je do sada ratifikovalo 97 država. Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija ratifikovala je Konvenciju 1984. godine (*Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori*, br. 10-1/1984). Republika Srbija primenjuje Konvenciju kao jedan od pravnih sledbenika SFRJ.

² Više o materijalnopравnim uslovima za raskid ugovora vid. Zdravković, 2023, pp. 471-489.

Konvencije, ne predviđa naročitu formu za izjavu o raskidu, niti se pominju obavezni elementi takve izjave (Flechtner, 1988, p. 83).

Drugi uslov je da strane nisu raskinule ugovor putem sporazuma koji predviđa drugačija prava i obaveze nakon raskida. Tada će se na njihova prava i obaveze primeniti odredbe uzajamno postignutog sporazuma o raskidu. Norme Bečke konvencije koje uređuju pravne posledice i dejstvo raskida primenjuju se samo kada je raskid jednostrano učinila jedna ugovorna strana, odnosno kada strane nakon jednostranog raskida nisu sačinile sporazum o međusobnim pravima i obavezama (Odluka Međunarodne trgovačke arbitraže pri Trgovačko-industrijskoj komori Ruske Federacije br. 82/1996 od 3. marta 1997. godine; Presuda Višeg regionalnog suda u Minhenu u predmetu *Italian cars*, br. 7 U 3771/97 od 28. januara 1998. godine – *CLOUT case* No. 288). Ukoliko se pak pojavi neko pitanje koje nije izričito uređeno uzajamnim sporazumom o raskidu ili uzajamnim sporazumom o pravima i obavezama nakon jednostranog raskida, na njega će se primeniti relevantni članovi Konvencije koji uređuju pitanje dejstva raskida ugovora (Presuda Vrhovnog suda Austrije u predmetu *Wall panels*, br. 1 Ob 74/99k od 29. juna 1999. godine – *CLOUT case* No. 422).

Predmet ovog rada su pravne posledice raskida ugovora, odnosno prava i obaveze koje nastaju između strana nakon što je ugovor između njih raskinut, a u svetlu odredaba Bečke konvencije. Pritom, pored pravnih, nisu zanemarljive ni ekonomske posledice raskida ugovora o međunarodnoj prodaji robe. Prodavac se može suočiti sa teškoćama da robu proda nekom trećem licu, uz rizik gubitka njene vrednosti. Kupac takođe može imati ekonomske gubitke ukoliko je već investirao u određene poslove očekujući robu koja je bila predmet ugovora (Magnus, 2005, p. 423). Međutim, autor neće ulaziti u ekonomske aspekte raskida ugovora, već će se držati pravnih. Takođe, rad se ne bavi ni materijalnim ni proceduralnim uslovima za raskid ugovora. Pretpostavka za raspravu u okviru rada je da je ugovor već valjano i osnovano raskinut. Stoga su osnovno polazište analize odgovarajuće odredbe Bečke konvencije koje se ekskluzivno primenjuju u situaciji kada je ugovor raskinut. Međutim, i u tom pogledu je napravljen jedan izuzetak. Članovi 75 i 76 Konvencije uređuju pravo na nadoknadu štete u situaciji kada je ugovor raskinut (u vidu supstitutivne transakcije i nadoknade štete kada roba ima tekuću cenu). Cilj autora je bio da u okviru prihvatljivog obima za jedan rad predstavi zainteresovanoj domaćoj javnosti osnovne i najznačajnije aspekte posledica raskida ugovora o međunarodnoj prodaji robe. Zbog toga je autor odlučio da iz analize izostavi oblast nadoknade štete, koja po svojoj kompleksnosti zaslužuje obradu u okviru samostalnog rada koji bi se nadovezao na ovaj. Od velike pomoći autoru su bili dostupni izvori sudske i arbitražne prakse u pogledu tumačenja relevantnih odredaba Konvencije, kao i odgovarajuća dosadašnja zapažanja domaćih i stranih autora u literaturi koja je autoru bila dostupna.

2. Oslobođenje od ugovornih obaveza

Osnovna posledica raskida ugovora je oslobođenje strana od obaveza koje su preuzele na osnovu ugovora. Ovo pitanje je uređeno u st. 1, čl. 81 Konvencije UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe koji glasi:

„Raskidom ugovora obe strane se oslobađaju svojih ugovornih obaveza, izuzev eventualne obaveze da se nadoknadi šteta. Raskid ne utiče na odredbe ugovora o rešavanju sporova ili na bilo koju odredbu ugovora koja uređuje prava i obaveze strana posle raskida ugovora.”

Prema Bečkoj konvenciji, u pogledu obaveza koje su ugovorne strane preuzele na osnovu ugovora, raskid ugovora ima dejstvo *pro futuro*. Ugovorne strane se ubuduće oslobađaju od obaveza koje do tada nisu izvršile. Tako, na primer, kupac neće biti u obavezi da plati cenu ili preuzme isporuku, a prodavac neće biti obavezan da isporuči robu, preda robna dokumenta ili prenese svojinu na robu. Ugovorne strane će biti oslobođene i od izvršenja drugih obaveza na osnovu ugovora ili Konvencije. Ukoliko je ugovor delimično raskinut na osnovu čl. 51 ili 73 Konvencije,³ strane se oslobađaju od obaveza koje se odnose na konkretni deo ugovora koji je raskinut (*Chengwei, 2005, p. 10; Lookofsky, 2000, p. 167*). Da bi oslobođenje od obaveza nastupilo, potrebno je da je ugovor valjano raskinut. Ukoliko nije postojao materijalni osnov za raskid ugovora (u vidu odgovarajuće povrede ugovora) ili ugovor nije raskinut u odgovarajućoj formi i proceduri (nije poslato adekvatno obaveštenje o raskidu), strane će i dalje biti vezane svojim obavezama.⁴

Član 81(1) Bečke konvencije predviđa *izuzetke* od pravila prestanka važenja obaveza nakon raskida. Na osnovu ove odredbe, mogu se izdvojiti *tri izuzetka* na koje ne utiče raskid ugovora.

Prvi izuzetak se odnosi na obavezu nadoknade štete. Ugovorna strana čije je neizvršenje podstaklo drugu stranu da raskine ugovor dužna je da toj strani nadoknadi štetu nakon raskida ugovora. Ovo pravilo je opšteprihvaćeno i u

³ Čl. 51 Konvencije uređuje prava kupca usled delimičnog izvršenja obaveza od strane prodavca, dok čl. 73 Konvencije uređuje pravo na delimični raskid ugovora usled povrede obaveze kod ugovora sa uzastopnim isporukama.

⁴ Presuda Višeg regionalnog suda u Kelnu u predmetu *Dealer agreement*, br. 18 U 121/97 od 21. avgusta 1997. godine (CLOUT case No. 284); presuda Saveznog suda Nemačke u predmetu *Computer printing system*, br. VIII ZR 306/95 od 4. decembra 1996. godine (CLOUT case No. 229); presuda Višeg regionalnog suda u Frankfurtu na Majni u predmetu *Italian shoes* br. 5 U 15/93 od 18. januara 1994. godine (CLOUT case No. 79); presuda Višeg regionalnog suda u Diseldorfu u predmetu *Textile*, br. 6 U 32/93 od 10. februara 1994. godine (CLOUT case No. 81); presuda Višeg regionalnog suda u Minhenu u predmetu 7 U 4419/93 od 2. marta 1994. godine (CLOUT case No. 83); odluka Arbitražnog suda Privredne komore Ciriha br. 273/95 od 31. maja 1996. godine; odluka Arbitražnog suda Međunarodne trgovinske komore br. 9887 iz avgusta 1999. godine.

sudskoj i arbitražnoj praksi.⁵ Nakon raskida ugovora, strane često posežu za supstitutivnom transakcijom (kupovina ili prodaja radi pokrića), na osnovu čl. 75 Konvencije, odnosno kupac kupuje robu od drugog prodavca ili prodavac prodaje robu drugom kupcu. Strana koja trpi povredu ugovora i koja je ugovor raskinula, pa potom izvršila supstitutivnu transakciju, ima pravo na konkretnu štetu u vidu razlike između ugovorene cene iz ugovora koji je raskinut i cene koja je ugovorena prilikom supstitutivne transakcije (Ay, 2023, p. 156). Ovde se supstitutivna transakcija navodi samo kao primer, jer će strana u svakom slučaju imati pravo na nadoknadu štete ukoliko je ona nastala usled neizvršenja obaveze druge strane, bez obzira na to da li je došlo do supstitutivne transakcije.

Drugi izuzetak predstavljaju odredbe ugovora koje uređuju rešavanje sporova. Strane u ugovoru mogu predvideti arbitražni način rešavanja sporova unošenjem odgovarajuće arbitražne klauzule u tekst ugovora ili zaključivanjem posebnog arbitražnog sporazuma. U pravnom smislu, arbitražna klauzula je odvojena i samostalna od suštinskih odredaba ugovora (Presuda Saveznog suda Nemačke u predmetu *German Buyer v. Dutch Seller of Spice*, br. I ZR 245/19 od 20. novembra 2020. godine), te „nadživljava” ostale odredbe ugovora koji je raskinut i dalje deluje na obaveze strana u pogledu pokretanja procedure pravne zaštite (Presuda Okružnog suda Južnog distrikta Njujork u predmetu *Filanto, S.p.A. v. Chilewich International Corp.* od 14. aprila 1992. godine – CLOUT case No. 23).

Treći izuzetak obuhvata prava i obaveze strana posle raskida ugovora. Smisao ovog izuzetka se prevashodno sastoji u očuvanju pravnog dejstva klauzula koje predviđaju ugovornu kaznu (Odluka Arbitražnog suda Međunarodne trgovinske komore u predmetu *German goods*, br. 9978 iz marta 1999. godine). To, međutim, ne znači da će se ugovorna kazna aktivirati automatski nakon raskida ugovora. Ugovorna kazna se vezuje za neizvršenje konkretne obaveze, a ne za raskid ugovora. Ukoliko je ugovor raskinut zbog povrede obaveze za koju nije predviđena ugovorna kazna, ona se neće aktivirati, bez obzira na to što je ugovor raskinut. Pored toga, ovaj izuzetak se primenjuje i na klauzule ugovora koje uređuju obaveze strana u pogledu vraćanja robe ili drugih stvari koje su isporučene tokom

⁵ Presuda Apelacionog suda Kantona Ticino (Švajcarska) u predmetu *Cacao beans*, br. 12.97.00193 od 15. januara 1998. godine (CLOUT case No. 253); presuda Okružnog suda u Hajlbronu (Nemačka) u predmetu *Film coating machine*, br. 3 KfH O 653/93, od 15. septembra 1997. godine (CLOUT case No. 345); presuda Privrednog suda Kantona Ciriha u predmetu *Sunflower oil*, br. HG950347 od 5. februara 1997. godine (CLOUT case No. 214); presuda Višeg regionalnog suda u Hamburgu u predmetu *Jeans*, br. 1 U 31/99 od 26. novembra 1999. godine (CLOUT case No. 348); presuda Vrhovnog suda Austrije u predmetu *Wall panels*, br. 1 Ob 74/99k od 29. juna 1999. godine (CLOUT case No. 422); odluka Arbitraže Trgovačke komore Ziriha br. ZHK 273/95 od 31. maja 1996. godine; odluka arbitražnog suda Privredne komore Hamburga u predmetu *Chinese goods* od 21. marta 1996. godine (CLOUT case No. 166).

izvršenja ugovora (Presuda Vrhovnog suda Austrije u predmetu *Wall panels*, br. 1 Ob 74/99k od 29. juna 1999. godine – *CLOUT case* No. 422), zatim na pitanja koja se tiču isključenja ili ograničenja odgovornosti (Tallon, 1987, p. 603) itd.

Iako raskid ugovora po sebi ne dovodi do prestanka navedenih obaveza iz ugovora, to ne mora značiti da će one u svakom slučaju ostati na snazi. Ukoliko se ispostavi da su u suprotnosti sa merodavnim nacionalnim ili sa međunarodnim pravom, takve klauzule neće važiti nakon raskida ugovora (Enderlein & Maskow, 1992, p. 286). Poput ostalih odredaba ugovora, Konvencija UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe ne uređuje pitanje njihove punovažnosti, već to prepušta merodavnom nacionalnom pravu (čl. 4).

Nabrojani izuzeci u čl. 81 Bečke konvencije ne predstavljaju ekskluzivnu listu obaveza koje ne prestaju nakon raskida ugovora. Ako dođe do raskida ugovora, strane mogu, u zavisnosti od situacije, imati i obavezu čuvanja robe, na osnovu čl. 85-88 Konvencije. Pored toga, postoje i druge obaveze koje mogu nastaviti da važe i dalje na osnovu ugovornih klauzula, ali i običaja koji se primenjuju između ugovornih strana. Tako, na primer, obaveza čuvanja poslovne tajne i drugih poverljivih informacija koje su obelodanjene tokom pregovora ili izvršenja ugovora može delovati na ugovorne strane i nakon raskida ako to proizlazi iz ugovora ili običaja.

3. Obaveza restitucije nakon raskida ugovora

Član 81(2) Konvencije UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe predviđa da „strana koja je izvršila ugovor u celini ili delimično može zahtevati od druge strane vraćanje onog što je na osnovu ugovora isporučila ili platila. Ako su obe strane dužne da izvrše vraćanje, uzajamna vraćanja vrše se istovremeno.”

Citiranom odredbom Bečke konvencije uspostavlja se obaveza restitucije, u smislu da svaka strana koja je izvršila ugovor u celini ili delimično, nakon raskida ugovora, može zahtevati povraćaj od druge strane onoga što je dato. Restitucijom se izvršenje ugovora „odmotava unazad”: za razliku od oslobođenja od obaveza, koje ima dejstvo *pro futuro*, restitucija ima retroaktivnu prirodu. Raskidom se preusmeravaju obaveze između ugovornih strana (Schlechtriem, 1986, p. 107) i kupac i prodavac menjaju uloge: kupac će imati obavezu da „isporuči” robu prodavcu, dok će prodavac imati obavezu da „plati” cenu kupcu.

U vezi sa ovim pitanjem, u literaturi se vodi debata da li raskid ugovora, u smislu Bečke konvencije, ima retroaktivnu ili prospektivnu prirodu. Prema retroaktivnoj teoriji, koja je prihvaćena u francuskom pravu, raskid ugovora poništava dejstvo ugovora od samog zaključenja: to podrazumeva da strane treba da se dovedu u situaciju u kojoj bi bile da do zaključenja ugovora nikad nije ni došlo. Osnov za naknadu

štete i vraćanje primljene robe se u tom slučaju nalazi u neosnovanom obogaćenju (Schlechtriem & Schwenger, 2005, pp. 848-849). Francuska doktrina polazi od retroaktivnog dejstva izjave o raskidu, kako u obligacionopravnom, tako i u stvarnopravnom smislu – kako ističe profesor Vukadinović (2012, p. 551): „to je i moguće jer se svojina prenosi samim zaključenjem ugovora, koji se u slučaju raskida smatra kao da nije ni postojao tako da ni svojina na prodatoj robi nije preneti pa je nakon raskida ugovora kupac obavezan da primljenu robu vrati.” S druge strane, prospektivna teorija, koja se primenjuje u nemačkom i anglosaksonskom pravu, podrazumeva da se ugovor raskida *ex nunc*: strane se oslobađaju od ugovornih obaveza nadalje, ali se aktivira obaveza restitucije (Chengwei, 2005, pp. 3-6; Vukadinović, 2012, p. 551). *Nakon izjave o raskidu, ugovor nije u potpunosti opozvan već se transformiše – reprogramira u novi sporazum o prestanku ugovornog odnosa* (Schlechtriem & Schwenger, 2005, p. 848). *U smislu navedenog, za Konvenciju UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe se ne može reći da isključivo prihvata retroaktivnu ili prospektivnu teoriju raskida ugovora. U pogledu oslobođenja od obaveza, raskid ugovora ima prospektivno dejstvo – strane se oslobađaju od obaveza za ubuduće: radnje koje su već preduzete tokom izvršenja ugovora se ne mogu „vratiti”. Kada je u pitanju obaveza restitucije koja se uspostavlja nakon raskida ugovora, ona ima retroaktivno dejstvo – strane su u obavezi da vrate jedna drugoj ono šta su primile na osnovu ugovora.*

Širi smisao restitucije se ogleda u prevenciji neosnovanog obogaćenja, s obzirom na to da strane nisu ovlašćene da zadrže ono što su primile na osnovu ugovora koji više ne postoji. Pravo na restituciju ima svaka ugovorna strana i na ovo ne utiče okolnost koja je od njih povredila ugovor i koja je strana raskinula ugovor (Babiak, 1992, p. 136). Prodavac može tražiti povraćaj delimično ili u celini isporučene robe (Presuda Višeg regionalnog suda u Oldenburgu (Nemačka) u predmetu *Leather seating arrangement*, br. 11 U 64/94 od 1. februara 1995. godine – *CLOUT case No. 165*), dok kupac može tražiti povraćaj delimično ili u celini isplaćenog iznosa cene za robu (Presuda Okružnog suda u Sanu (Švajcarska) u predmetu *Spirits*, br. T 171/95 od 20. februara 1997. godine – *CLOUT case No. 261*; presuda Federalnog suda Australije u predmetu *Roder Zelt- und Hallenkonstruktionen GmbH v. Rosedown Park Pty. Ltd. and Reginald R. Eustace*, br. SG 3076 of 1993 FED No. 275/95 od 28. aprila 1995. godine – *CLOUT case No. 308*). Važno je napomenuti da obaveza restitucije iz čl. 81(2) Bečke konvencije ne podrazumeva vraćanje ugovorne strane u poziciju u kojoj bi bila da je ugovor do kraja valjano izvršen ili u poziciju u kojoj bi bila da nije došlo do zaključenja ugovora. Ova pitanja su uređena članovima Konvencije koji se tiču prava na nadoknadu štete. U kontekstu čl. 81(2) Konvencije, prodavac će imati pravo na povraćaj konkretne isporučene robe, dok će kupac imati pravo na povraćaj tačnog iznosa cene ili dela cene koji je isplatio prodavcu,⁶ uz pridodatu kamatu.

⁶ Odluka Međunarodne trgovačke arbitraže pri Privredno-industrijskoj komori Ruske Federacije

Prema stavu sudske prakse prilikom tumačenja i primene Bečke konvencije, kupac je dužan da prodavcu vrati konkretnu robu koju je primio i na ovo pravilo ne utiče činjenica da je ta roba oštećena tokom vraćanja (Presuda Vrhovnog suda Austrije u predmetu *Wall panels*, br. 1 Ob 74/99k od 29. juna 1999. godine – *CLOUT case No. 422*). Kupac, na osnovu čl. 81(2) Konvencije, neće biti obavezan da prodavcu vrati zamensku robu (ako se, na primer, radi o generičnoj robi), već samo konkretnu robu. Ovo pravilo ne treba poistovećivati sa obavezom kupca da robu vrati u suštinski istom stanju u kome ju je primio, na osnovu čl. 82 Konvencije. Obaveza kupca da robu vrati u suštinski istom stanju u kome ju je primio je materijalni preduslov (podložan izuzecima) za raskid ugovora od strane kupca (Zdravković, 2023, p. 483-485). S druge strane, obaveza restitucije iz čl. 81(2) Konvencije podrazumeva da je ugovor već valjano raskinut i da su se prethodno stekli i materijalni i formalni uslovi za raskid.⁷

Kao što prodavac ima pravo da traži povraćaj robe, tako i kupac ima pravo da traži povraćaj plaćene cene ili dela cene od prodavca. Iako Bečka konvencija ne uređuje to pitanje, arbitražna praksa je ustanovila da kupac ima pravo da traži povraćaj iznosa na ime plaćene cene u istoj valuti u kojoj je taj iznos prvobitno plaćen (Odluka Arbitražnog suda Međunarodne trgovinske komore u predmetu *Assembly line for batteries* br. 7660 od 1. januara 1994. godine – *CLOUT case No. 302*).

Prema Bečkoj konvenciji, ukoliko želi da se sprovede restitucija, ugovorna strana mora to zahtevati od druge strane. Ona to može učiniti i u odgovarajućem pravnom postupku u vezi sa povredom ugovora pred nadležnim forumom. Sud ili br. 1/1993 od 15. aprila 1994. godine; odluka Arbitražnog suda Međunarodne trgovinske komore u predmetu *Assembly line for batteries* br. 7660 od 1. januara 1994. godine (*CLOUT case No. 302*); presuda Apelacionog suda u Parizu u predmetu *Société Productions S.C.A.P. v. Roberto Faggioni* od 14. januara 1998. godine (*CLOUT case No. 312*); presuda Okružnog suda u Hajlbronu (Nemačka) u predmetu *Film coating machine*, br. 3 KfH O 653/93, od 15. septembra 1997. godine (*CLOUT case No. 345*); presuda Apelacionog suda Kantona Ticino (Švajcarska) u predmetu *Cacao beans*, br. 12.97.00193 od 15. januara 1998. godine (*CLOUT case No. 253*); presuda Privrednog suda Kantona Ciriš u predmetu *Sunflower oil*, br. HG950347 od 5. februara 1997. godine (*CLOUT case No. 214*); presuda Višeg regionalnog suda u Celeu (Nemačka), u predmetu *Used printing machines*, br. 20 U 76/94, od 24. maja 1995. godine (*CLOUT case No. 136*); presuda Kasacionog suda Francuske u predmetu *Karl Schreiber GmbH v. Société Thermo Dynamique Service et al.* od 26. maja 1999. godine (*CLOUT case No. 315*); odluka Arbitražnog suda Međunarodne trgovinske komore u predmetu *German goods*, br. 9978 iz marta 1999. godine (*CISG-online No. 708*); odluka Prijateljske arbitraže Hamburga u predmetu *Cheese*, od 29. decembra 1998. godine (*CLOUT case No. 293*).

⁷ Odluka Prijateljske arbitraže Hamburga u predmetu *Cheese*, od 29. decembra 1998. godine (*CLOUT case No. 293*); presuda Privrednog suda Kantona Ciriš u predmetu *Sunflower oil*, br. HG950347 od 5. februara 1997. godine (*CLOUT case No. 214*); presuda Okružnog suda u Hajlbronu (Nemačka) u predmetu *Film coating machine*, br. 3 KfH O 653/93, od 15. septembra 1997. godine (*CLOUT case No. 345*); odluka Međunarodne trgovačke arbitraže pri Privredno-industrijskoj komori Ruske Federacije br. 1/1993 od 15. aprila 1994. godine.

arbitraža mogu odlučiti da ne razmatraju pravo strane na restituciju, niti da obavežu drugu stranu da izvrši restituciju ukoliko takva restitucija nije izričito zahtevana (Odluka Spoljnotrgovinske arbitraže pri Privrednoj komori Srbije br. T-4/05 od 15. jula 2008. godine – *CLOUT case* No. 1021). Pritom je poželjno da strana precizno i pojedinačno navede sve ono što smatra da treba da bude predmet restitucije. Štaviše, ugovorna strana i ne treba da izvrši restituciju ako nema izričitog zahteva druge ugovorne strane. Ovo je i razumljivo jer mogu postojati situacije kada strani nije u interesu da primi natrag određenu robu, a nije isključeno ni da strana usled prijema te robe podnese i dodatne troškove. U tom slučaju, ta strana (u konkretnom slučaju prodavac) može zahtevati od druge strane (kupca) da preproda robu i da po odbitku troškova i eventualne štete izvrši povraćaj novčane vrednosti robe.

Član 81 Bečke konvencije ne utvrđuje koja su prava i potraživanja prodavca ukoliko kupac, nakon raskida ugovora, ne može da vrati robu koju je primio na osnovu ugovora. Pritom nije od značaja da li je razlog za raskid na strani kupca ili prodavca. U literaturi postoji stav, koji treba podržati, da kupac može vratiti ono što je primio, ne samo u naturi već i u novcu (Enderlein & Maskow, 1992, p. 350; UNCITRAL, 2016, p. 391). U tom slučaju, prodavac će imati pravo da od kupca traži novčani iznos koji odgovara vrednosti robe u momentu raskida ugovora.

Odredbe Bečke konvencije ne uređuju pravo na restituciju u situaciji kada se jedna od ugovornih strana nađe u stečaju. U tom slučaju primenjuje se domaće stečajno zakonodavstvo države u kojoj se nalazi ugovorna strana nad kojom je otvoren stečaj. Drugim rečima, da li će prodavac imati izlučno pravo na robi koja je u državini kupca, a za koju kupac nije platio cenu, pitanje je na koje će se odgovor tražiti u odredbama unutrašnjih stečajnih propisa (Presuda Apelacionog suda u Ticinu (Italija) u predmetu *Can bottling machine*, br. 15.2016.26 od 20. aprila 2016. godine – *CLOUT case* No. 1771). Dodatni argument u pravcu primene domaćeg merodavnog prava na ovo pitanje je činjenica da Bečka konvencija ne uređuje način prenosa svojine na robi sa prodavca na kupca, već to prepusti merodavnim nacionalnim pravima.

Pored stečajnog zakonodavstva, izvršenje restitucije mogu ometati i drugi javnopravni propisi države. Država, na primer, može zabraniti ili ograničiti transfer novca, pa prodavac neće legalno moći da vrati novac kupcu na ime plaćene cene (Chengwei, 2005, p. 16). Može se desiti i da država ograniči promet pojedinom robom, pa kupac zapadne u teškoće prilikom vraćanja robe prodavcu. Strane između kojih se odvija restitucija u pogledu vraćanja robe podložne su i carinskim i drugim spoljnotrgovinskim propisima, koji dodatno mogu zakomplikovati i povećati troškove realizacije restitucije. Ukoliko je restitucija nemoguća ili je necelishodna zbog velikih troškova, strana koja je kriva za raskid ugovora biće u obavezi da nadoknadi štetu drugoj ugovornoj strani.

Bečka konvencija ne predviđa izričito u kom mestu se ima izvršiti restitucija. Iz dostupne sudske prakse se uočavaju podeljeni stavovi u vezi sa ovim pitanjem. U jednoj presudi se ističe da se odredbe Konvencije koje primarno uređuju mesto izvršenja obaveze ne mogu analogno primeniti na mesto restitucije. Drugim rečima, pravila o mestu izvršenja isporuke ili plaćanja cene ne mogu se posmatrati kao opšta načela na kojima Konvencija počiva, u kontekstu tumačenja pravnih praznina u Konvenciji.⁸ Prema stavu jednog suda, na rešavanje pitanja mesta restitucije, u skladu sa čl. 7(2) Konvencije, treba primeniti merodavno nacionalno pravo (Presuda Apelacionog suda u Parizu u predmetu *Société Productions S.C.A.P. v Roberto Faggioni* od 14. januara 1998. godine – *CLOUT* case No. 312). S druge strane, postoje i presude gde su sudovi zauzeli stav da se odredbe Konvencije koje uređuju mesto izvršenja isporuke ili plaćanja cene mogu tumačiti kao opšta načela na kojima Konvencija počiva u skladu sa čl. 7(2). Smatramo da se treba prikloniti ovakvom stavu, imajući u vidu potrebu uvažavanja međunarodnog karaktera Konvencije prilikom njenog tumačenja (na podlozi čl. 7(1) Konvencije).⁹ Na pitanje mesta izvršenja restitucije analogno bi se, dakle, primenila pravila Konvencije koja primarno uređuju mesto izvršenja obaveza. U slučaju obaveze vraćanja robe, u tom smislu su relevantne odredbe čl. 31 (koji uređuje mesto isporuke), dok bi kod mesta plaćanja cene merodavne bile odredbe čl. 57 Konvencije (koje uređuju mesto plaćanja cene).¹⁰

Kada je u pitanju obaveza vraćanja robe, analogno bi se primenila tač. b), st. 1, čl. 31 Bečke konvencije koja opisuje situacije kada je prodavac dužan da stavi robu na raspolaganje kupcu u mestu gde se ta roba nalazi: „ako su u slučajevima na koje se prethodna tačka ne odnosi, predmet ugovora individualno određene stvari, ili stvari određene po rodu koje treba izdvojiti iz određene mase ili ih treba

⁸ Na osnovu čl. 7(2) Konvencije koji glasi: „Pitanja koja se tiču materija uređenih ovom konvencijom, a koja nisu izričito rešena u njoj, rešavaće se prema opštim načelima na kojima ova konvencija počiva ili, u odsustvu tih načela, prema pravu merodavnom na osnovu pravila međunarodnog privatnog prava.“

⁹ Međunarodni karakter Konvencije diktira i autonomni pristup prilikom tumačenja njenih odredaba (Malkawi, 2020, p. 25).

¹⁰ Presuda Višeg regionalnog suda u Hamu (Nemačka) u predmetu *In-line skates*, br. 11 U 41/97 od 5. novembra 1997. godine (CLOUT case No. 295); presuda Vrhovnog suda Austrije u predmetu *Wall panels*, br. 1 Ob 74/99k od 29. juna 1999. godine (CLOUT case No. 422). Čl. 57 Konvencije glasi:

„(1) Ako kupac nije preuzeo obavezu da plati cenu u bilo kom drugom određenom mestu, dužan je da je plati prodavcu:

(a) u sedištu prodavca; ili

(b) ako se isplata ima izvršiti uz predaju robe ili dokumenata, u mestu te predaje.

(2) Prodavac snosi svako povećanje troškova vezano uz plaćanje do koga je došlo zbog promene njegovog sedišta posle zaključenja ugovora.“

proizvesti ili izraditi, a u vreme zaključenja ugovora strane su znale da je roba u određenom mestu ili je treba izraditi ili proizvesti u određenom mestu – u stavljanju robe na raspolaganje u tom mestu.” S obzirom na to da je predmet restitucije uvek *individualno određena stvar*, kupac će svoju obavezu restitucije izvršiti, ukoliko se strane drugačije na sporazumeju, kada stavi prodavcu na raspolaganje robu u mestu gde se roba nalazila u momentu raskida ugovora. To bi značilo da će prodavac morati da preduzme radnje u vezi sa organizacijom eventualnog transporta robe do određenog mesta. Ovim se otvara i pitanje načina restitucije, koje Konvencija takođe ne uređuje. Strane se svakako, na osnovu autonomije volje, mogu sporazumeti oko načina restitucije. U odsustvu sporazuma strana ili analognih odredaba Konvencije u pogledu načina restitucije, primenilo bi se merođavno nacionalno pravo (Tallon, 1987, p. 606). Pritom bi kupac morao da preduzme sve razumne radnje u pogledu čuvanja robe za račun prodavca dok se ne izvrši restitucija. U tom smislu su relevantne odredbe Konvencije koje uređuju obavezu čuvanja robe (čl. 85-88).¹¹

Konvencija UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe ne predviđa izričito koja strana snosi troškove restitucije, iako oni često nisu zanemarljivi. Na troškove restitucije pretežno utiče način na koji se ona sprovodi. Kao što je navedeno, prodavac može snositi troškove transporta robe od mesta gde se roba nalazila u momentu raskida ugovora do željenog mesta. Osim toga, strane se mogu sporazumeti da kupac na sebe preuzme organizaciju transporta robe do određenog mesta. Prilikom realizacije te obaveze, može biti neophodno angažovanje prevoznika, zatim se mogu pojaviti i ostali troškovi u vezi sa otpremanjem robe, poput ambalaže, javnopravnih potraživanja države u vidu carina i sl. Budući da Konvencija predviđa da je ugovorna strana koja je stvorila osnov za raskid odgovorna i za štetu drugoj strani, logično je da će troškove restitucije snositi ona strana koja je izvršila povredu ugovora. Pritom, takvi troškovi bi morali biti razumni u skladu sa okolnostima.

Najzad, druga rečenica čl. 82(2) Bečke konvencije predviđa da ako su obe strane dužne da izvrše vraćanje, uzajamna vraćanja vrše se istovremeno. Sprovođenje ovog principa u praksi može da zakomplikuje činjenica da međunarodnu trgovinu odlikuje distancioni karakter, te nije uvek ostvarivo da se restitucija sprovede „iz ruke u ruku“. Drugim rečima, uvek će morati da postoji ona strana od koje se očekuje prvi potez. Nakon prvog poteza jedne strane u pogledu restitucije, druga strana će morati odmah, bez odlaganja, da izvrši svoju obavezu

¹¹ Odredbe Konvencije koje uređuju obavezu čuvanja robe se ne aktiviraju ekskluzivno u situaciji kada je ugovor raskinut, već se primenjuju i u situacijama kada je ugovor i dalje na snazi, a pritom je došlo do povrede ugovora (putem docnje u preuzimanju robe ili plaćanja cene, ili isporuke nesaobrazne robe).

restitucije. U tom pogledu može se postaviti pitanje od koje strane se očekuje da prva vrati ono što je primila. Sudska praksa po ovom pitanju nije naročito izdašna. U jednom slučaju, Sud je istakao da je kupac taj koji mora prvi vratiti robu prodavcu i da prodavac nema obavezu da kupcu vrati iznos na ime plaćene cene dok ne dobije robu nazad od kupca (Presuda Federalnog suda Australije u predmetu *Roder Zelt- und Hallenkonstruktionen GmbH v. Rosedown Park Pty. Ltd. and Reginald R. Eustace*, br. SG 3076 of 1993 FED No. 275/95 od 28. aprila 1995. godine – *CLOUT case No. 308*). Međutim, svakako ne bi trebalo insistirati na redosledu restitucije koji bi koristio strani koja je povredila ugovor, već bi se trebalo rukovoditi interesima one strane koja je izjavila raskid ugovora.

4. Obaveza isplate kamate i vraćanja koristi od robe

Član 84(1) Konvencije UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe predviđa i obavezu za prodavca koji je dužan da vrati kupcu iznos na ime plaćene cene da takođe isplati kamatu kupcu, počev od dana kada mu je cena isplaćena. Pritom nije od značaja činjenica da li je kupčeva ili prodavčeva povreda ugovora dovela do raskida, niti činjenica koja strana je izjavila raskid. Kupac koji je povredio ugovor takođe ima pravo da traži povraćaj plaćene cene, kao i kamatu, od prodavca koji je raskinuo ugovor (Presuda Okružnog suda u Sanu (Švajcarska) u predmetu *Spirits*, br. T 171/95 od 20. februara 1997. godine – *CLOUT case No. 261*). Poput čl. 78 Konvencije, koji načelno uređuje pravo na kamatu usled docnje ugovorne strane sa isplatom cene ili nekog drugog iznosa, ni čl. 84(1) ne predviđa stopu po kojoj će se obračunavati kamata. U sudskoj i arbitražnoj praksi preovlađuje stav da je u pogledu kamatne stope merodavno nacionalno pravo na koje upućuju kolizione norme u konkretnom slučaju.¹²

---

¹² Presuda Višeg regionalnog suda u Karlsruheu, br. 19 U 8/02, od 19. decembra 2002. godine (CLOUT case No. 594); presuda Apelacionog suda Kantona Ticino (Švajcarska) u predmetu *Cacao beans*, br. 12.97.00193 od 15. januara 1998. godine (CLOUT case No. 253); odluka Arbitražnog suda Međunarodne trgovinske komore u predmetu *Assembly line for batteries* br. 7660 od 01. januara 1994. godine (CLOUT case No. 302); presuda Višeg regionalnog suda u Ceļu (Nemačka), u predmetu *Used printing machines*, br. 20 U 76/94, od 24. maja 1995. godine (CLOUT case No. 136); presuda Okružnog suda u Sanu (Švajcarska) u predmetu *Spirits*, br. T 171/95 od 20. februara 1997. godine (CLOUT case No. 261); odluka Prijateljske arbitraže Hamburga u predmetu *Cheese*, od 29. decembra 1998. godine (CLOUT case No. 293); presuda Višeg regionalnog suda u Minhenu u predmetu br. 7 U 1720/94 od 08. februara 1995. godine (CLOUT case No. 133); odluka Međunarodne trgovačke arbitraže pri Privredno-industrijskoj komori Ruske Federacije br. 1/1993 od 15. aprila 1994. godine; odluka Arbitražnog suda Međunarodne trgovinske komore u predmetu *German goods*, br. 9978 iz marta 1999. godine (CISG-online No. 708).

Stav 2 člana 84 Konvencije predviđa analognu obavezu za kupca naspram prodavca: kupac je dužan da prodavcu nadoknadi sve koristi koje je imao od robe ili jednog njenog dela. Prema navedenoj odredbi Konvencije, kupac je dužan da prodavcu vrati koristi od robe u dve situacije:

- (a) ako je dužan da vrati robu ili jedan njen deo ili
- (b) ako mu je nemoguće da vrati robu ili jedan njen deo ili da robu ili jedan njen deo vrati u suštinski istom stanju u kome ju je primio, ali je i pored toga izjavio da ugovor raskida ili je zahtevao od prodavca zamenu robe.

Prva situacija podrazumeva postojanje kupčeve obaveze da izvrši restituciju robe u skladu sa čl. 81(2) Konvencije. To se odnosi na slučaj kada kupac u momentu raskida ugovora ima državinu na robu koju je isporučio prodavac. Ukoliko kupac ima obavezu da izvrši povraćaj robe prodavcu u skladu sa pomenutom odredbom Konvencije, dužan je da prodavcu nadoknadi i eventualne koristi od robe. Pritom nije od značaja to da li je kupac ili prodavac raskinuo ugovor.

Druga situacija koja je opisana u tač. b), st. 2, čl. 81 Bečke konvencije može se podeliti na dve okolnosti. Prva okolnost je kada je kupcu nemoguće da robu ili jedan njen deo vrati. U tom slučaju je kupac takođe dužan da vrati koristi koje je imao od robe. Druga okolnost podrazumeva da je kupac strana koja izjavljuje raskid ugovora (ili traži zamenu robe). Kada je kupac strana koja raskida ugovor, a pritom ne može da vrati robu ili jedan njen deo u suštinski istom stanju u kome ju je primio, biće u obavezi da prodavcu vrati koristi koje je imao od robe. Ova odredba Konvencije korespondira sa materijalnopравnim uslovima za raskid robe od strane kupca. Naime, prema čl. 82(1) Konvencije, kupac gubi pravo da izjavi da raskida ugovor ili da zahteva od prodavca da izvrši zamenu robe ako mu je nemoguće da vrati robu u suštinski istom stanju u kome je robu primio. Međutim, prema st. 2 istog člana, kupac može izjaviti raskid ugovora ili zahtevati zamenu robe čak i kada nije u mogućnosti da robu vrati u suštinski istom stanju, ukoliko nemogućnost vraćanja robe ili njenog vraćanja u suštinski istom stanju u kome je primljena nije posledica radnje ili propusta od strane kupca (čl. 82 (2)(a)); zatim ako je roba u celini ili delimično propala ili se pogoršala usled pregleda propisanog u čl. 38 (čl. 82(2)(b)); ili ako je roba, u celini ili delimično, prodana u redovnom toku poslovanja ili je kupac potrošio ili preradio u toku njene normalne upotrebe pre nego što je otkrio ili morao otkriti nedostatak saobraznosti (čl. 82(2)(c)). U nabrojanim okolnostima, kupac koji nije u mogućnosti da vrati robu u suštinski istom stanju u kome ju je primio, a pritom izjavljuje raskid ugovora, dužan je da prodavcu nadoknadi koristi koje je imao od robe.

Za razliku od kamate koju je prodavac dužan da isplati kupcu ukoliko je primio određeni novčani iznos na ime cene, korist koju je kupac imao od robe ne može se uvek precizno utvrditi. Kod kupca je manje očigledno kakve je on koristi

imao od robe (Ćirić, 2018, p. 206). Prema stavu sudske prakse, smisao čl. 84(2) Konvencije sastoji se u obavezi kupca da prodavcu isplati ekvivalentnu novčanu vrednost koristi koju je imao od robe (Presuda Višeg regionalnog suda u Oldenburgu (Nemačka) u predmetu *Leather seating arrangement*, br. 11 U 64/94 od 1. februara 1995. godine – *CLOUT case No. 165*). Pritom, na prodavcu je da dokaže postojanje koristi od robe, kao i novčani iznos te koristi (Presuda Višeg regionalnog suda u Oldenburgu (Nemačka) u predmetu *Leather seating arrangement*, br. 11 U 64/94 od 1. februara 1995. godine – *CLOUT case No. 165*).

5. Zaključak

Na osnovu analize odgovarajućih odredaba Konvencije UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe, relevantne sudske i arbitražne prakse, kao i stavova u literaturi, možemo definisati odgovarajuće zaključke u pogledu pravnih posledica raskida ugovora o međunarodnoj prodaji robe. Moramo takođe, na kraju rada, napomenuti da je problem pravnih posledica raskida ugovora o međunarodnoj prodaji robe u okviru rada razmatran isključivo u svetlu odredaba Konvencije. Prava i obaveze iz ugovora o međunarodnoj prodaji robe mogu biti, u zavisnosti od okolnosti, podvrgnuti i drugim međunarodnim ili nacionalnim izvorima prava. Ukoliko je to slučaj, može se desiti da rešenja koja su razmatrana u okviru rada ne mogu biti primenjiva. Zato je neophodno da se prilikom tumačenja dejstva raskida ugovora o međunarodnoj prodaji robe prethodno ustanovi primena, kao i obim primene Konvencije na konkretni ugovor.

Raskid ugovora o međunarodnoj prodaji robe izaziva značajne pravne posledice po obe ugovorne strane. Da bismo razmatrali takve posledice, moramo prvo poći od pretpostavke da je ugovor valjano raskinut, odnosno da je postojao materijalni osnov za raskid i da je raskid učinjen u podobnoj formi. Ukoliko to nije slučaj, posledice raskida se neće aktivirati i ugovor će i dalje obavezivati strane.

Prva posledica raskida u režimu Bečke konvencije ogleda se u oslobađanju ugovornih strana od obaveza iz ugovora. Odredbe ugovora prestaju da važe i strane neće nadalje biti njima vezane. Od ovog pravila Konvencija predviđa i izuzetke. Prvo, strane će biti u obavezi da nadoknade eventualnu štetu. Drugo, odredbe ugovora koje uređuju način rešavanja sporova će takođe ostati na snazi. Na kraju, odredbe ugovora koje uređuju prava i obaveze nakon raskida će se i dalje primenjivati između strana. Ovi izuzeci su i logični, s obzirom na to da sprečavaju ugovornu stranu da raskid ugovora iskoristi kako bi u potpunosti „eskivirala” svoju odgovornost u pogledu obaveza koje bi prirodno morale da se održe i nakon raskida ugovora.

Druga posledica podrazumeva obavezu restitucije – vraćanja onoga što su strane isporučile ili platile na osnovu ugovora koji je raskinut. Kupac je dužan da prodavcu vrati robu, dok je prodavac dužan da kupcu vrati cenu ili deo cene koji je plaćen. Strane su dužne da jedna drugoj vrate i koristi koje su imale od robe, odnosno novca koji su primile. Konvencija takođe predviđa da se vraćanja imaju vršiti istovremeno. Obaveza restitucije je takođe prirodna posledica raskida ugovora i njen smisao se ogleda u prevenciji neosnovanog obožaćenja. Nijedna ugovorna strana nema više pravni osnov da zadrži ono što je primila na osnovu ugovora koji je raskinut.

Odredbe Konvencije nisu unikatne kada je u pitanju uređenje posledica raskida ugovora. One predstavljaju odraz i simbiozu rešenja koja su zastupljena u reprezentativnim pravnim sistemima poput francuskog, nemačkog i anglosaksonskog. Trgovci koji zaključuju ugovore o međunarodnoj prodaji robe moraju dobro da poznaju ne samo ekonomske nego i pravne posledice eventualnog raskida ugovora. Ovo je naročito značajno zbog svih objektivnih faktora koji mogu otežati restituciju nakon raskida ugovora, poput distancionog karaktera ugovora, javnopravnih propisa većeg broja suvereniteta, neujednačene prakse sudova i arbitraža po nekim pitanjima itd. U tom pogledu, često bi za ugovorne strane bilo možda korisnije da same predvide prava i obaveze nakon raskida ugovora. One to mogu učiniti i u okviru samog ugovora, a mogu i docnije, nakon raskida, putem posebnog sporazuma. Na taj način bi se prevenirale brojne nesigurnosti koje mogu proisteći. Pored toga, prilikom tumačenja prava i obaveza nakon raskida, prednost bi se morala dati odredbama Konvencije i njenom međunarodnom karakteru. Upućivanje na merodavno nacionalno pravo u pogledu mnogih važnih pitanja (poput mesta ili načina restitucije) stvorilo bi dodatnu nesigurnost u međunarodnom poslovnom prometu.

Literatura

- Ay, E. Y. 2023. Types of Damages under the CISG. *Facta Universitatis Series: Law and Politics*, 21(2), pp. 151-161. <https://doi.org/10.22190/FULP230404014A>
- Ay, E. Y. 2022. The Fundamental Breach of Contract of Sale Under the CISG. *Facta Universitatis Series: Law and Politics*, 20(1), pp. 25-32. <https://doi.org/10.22190/FULP2201025A>
- Babiak, A. 1992. Defining Fundamental Breach under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. *Temple International and Comparative Law Journal*, 6(1), pp. 113-144.
- Ceesay, B. 2021. Finding an Ideal Contract Law Regime for the International Sale of Goods. *European Journal of Law Reform*, 23(2), pp. 185-221. <https://doi.org/10.5553/EJLR/138723702021023002003>

- Chengwei, L. 2005. Effects of Avoidance: Perspectives from the CISG, UNIDROIT Principles and PECL and case law. *Nordic Journal of Commercial Law*, 2005(1), pp. 1-31.
- Ćirić, A. 2018. *Međunarodno trgovinsko pravo – Posebni deo*. Niš: Pravni fakultet Univerziteta u Nišu.
- Enderlein, F. & Maskow, D. 1992. *International Sales Law: United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods: Convention on the Limitation Period in the International Sale of Goods: Commentary*. New York: Oceana.
- Flechtner, H. M. 1988. Remedies under the New International Sales Convention: The Perspective from Article 2 of the U.C.C. *Journal of Law and Commerce*, 8, pp. 53-108.
- Lookofsky, J. 2000. Article 26; When Avoidance Declaration Effective. In: Herbots, J. & Blanpain, R. (eds.), *International Encyclopaedia of Laws: Contracts, Suppl 29*. The Hague: Kluwer Law International, pp. 75-88.
- Magnus, U. 2005. The Remedy of Avoidance of Contract under CISG General Remarks and Special Cases. *Journal of Law and Commerce*, 25(1), pp. 423-436.
- Malkawi, B. 2020. CISG: The Relation among Cure, Fundamental Breach, and Avoidance. *Journal of Law, Policy and Globalization*, Vol. 93, pp. 24-44.
- Schlechtriem, P. & Schwenzer, I. 2005. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, 2nd ed. New York: Oxford University Press.
- Schlechtriem, P. 1986. *Uniform Sales Law - The UN-Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. Vienna: Manz.
- Tallon, D. 1987. Article 81. U: Bianca, C. M. & Bonell, M. J. et al. (eds.), *Commentary on the International Sales Law: The 1980 Vienna Sales Convention*. Milan: Giuffrè, pp. 600-608.
- UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. New York: United Nations, 2016.
- Vukadinović, R. 2012. *Međunarodno poslovno pravo*. Kragujevac: Udruženje za evropsko pravo.
- Zdravković, U. 2023. Materijalnopravni uslovi za raskid ugovora o međunarodnoj prodaji robe od strane kupca. *Strani pravni život*, 3, pp. 471-489. https://doi.org/10.56461/SPZ_23306KJ

Sudska i arbitražna praksa

- Odluka Arbitraže Trgovačke komore Ziriha br. ZHK 273/95 od 31. maja 1996. godine.
- Odluka Arbitražnog suda Međunarodne trgovinske komore br. 9887 iz avgusta 1999. godine.
- Odluka Arbitražnog suda Međunarodne trgovinske komore u predmetu *Assembly line for batteries* br. 7660 od 1. januara 1994. godine (CLOUT case No. 302).
- Odluka Arbitražnog suda Međunarodne trgovinske komore u predmetu *German goods*, br. 9978 iz marta 1999. godine.
- Odluka Arbitražnog suda Privredne komore Ciriha br. 273/95 od 31. maja 1996. godine.

- Odluka Arbitražnog suda Privredne komore Hamburga u predmetu *Chinese goods* od 21. marta 1996. godine (CLOUT case No. 166).
- Odluka Međunarodne trgovačke arbitraže pri Privredno-industrijskoj komori Ruske Federacije br. 1/1993 od 15. aprila 1994. godine.
- Odluka Međunarodne trgovačke arbitraže pri Trgovačko-industrijskoj komori Ruske Federacije br. 82/1996 od 3. marta 1997. godine.
- Odluka Prijateljske arbitraže Hamburga u predmetu *Cheese*, od 29. decembra 1998. godine (CLOUT case No. 293).
- Odluka Spoljnotrgovinske arbitraže pri Privrednoj komori Srbije br. T-4/05 od 15. jula 2008. godine (CLOUT case No. 1021).
- Presuda Federalnog suda Australije u predmetu *Roder Zelt- und Hallenkonstruktionen GmbH v. Rosedown Park Pty. Ltd. and Reginald R. Eustace*, br. SG 3076 of 1993 FED No. 275/95 od 28. aprila 1995. godine (CLOUT case No. 308).
- Presuda Apelacionog suda Kantona Ticino (Švajcarska) u predmetu *Cacao beans*, br. 12.97.00193 od 15. januara 1998. godine (CLOUT case No. 253).
- Presuda Apelacionog suda u Parizu u predmetu *Société Productions S.C.A.P. v. Roberto Faggioni* od 14. januara 1998. godine (CLOUT case No. 312).
- Presuda Apelacionog suda u Ticinu (Italija) u predmetu *Can bottling machine*, br. 15.2016.26 od 20. aprila 2016. godine (CLOUT case No. 1771).
- Presuda Kasacionog suda Francuske u predmetu *Karl Schreiber GmbH v. Société Thermo Dynamique Service et al.* od 26. maja 1999. godine (CLOUT case No. 315).
- Presuda Okružnog suda u Hajlbronu (Nemačka) u predmetu *Film coating machine*, br. 3 KfH O 653/93, od 15. septembra 1997. godine (CLOUT case No. 345).
- Presuda Okružnog suda u Sanu (Švajcarska) u predmetu *Spirits*, br. T 171/95 od 20. februara 1997. godine (CLOUT case No. 261).
- Presuda Okružnog suda Južnog distrikta Njujork u predmetu *Filanto, S.p.A. v. Chilewich International Corp.* od 14. aprila 1992. godine (CLOUT case No. 23).
- Presuda Privrednog suda Kantona Ciriš u predmetu *Sunflower oil*, br. HG950347 od 5. februara 1997. godine (CLOUT case No. 214).
- Presuda Saveznog suda Nemačke u predmetu *Computer printing system*, br. VIII ZR 306/95 od 4. decembra 1996. godine (CLOUT case No. 229).
- Presuda Saveznog suda Nemačke u predmetu *German Buyer v. Dutch Seller of Spice*, br. I ZR 245/19 od 20. novembra 2020. godine (CLOUT case No. 2051).
- Presuda Višeg regionalnog suda u Ceļu (Nemačka) u predmetu *Used printing machines*, br. 20 U 76/94, od 24. maja 1995. godine (CLOUT case No. 136).
- Presuda Višeg regionalnog suda u Diseldorfu u predmetu *Textile*, br. 6 U 32/93 od 10. februara 1994. godine (CLOUT case No. 81).
- Presuda Višeg regionalnog suda u Frankfurtu na Majni u predmetu *Italian shoes* br. 5 U 15/93 od 18. januara 1994. godine (CLOUT case No. 79).
- Presuda Višeg regionalnog suda u Hamburgu u predmetu *Jeans*, br. 1 U 31/99 od 26. novembra 1999. godine (CLOUT case No. 348).
- Presuda Višeg regionalnog suda u Hamu (Nemačka) u predmetu *In-line skates*, br. 11 U 41/97 od 5. novembra 1997. godine (CLOUT case No. 295).

Presuda Višeg regionalnog suda u Karlsruheu, br. 19 U 8/02, od 19. decembra 2002. godine (CLOUT case No. 594).

Presuda Višeg regionalnog suda u Kelnu u predmetu *Dealer agreement*, br. 18 U 121/97 od 21. avgusta 1997. godine (CLOUT case No. 284).

Presuda Višeg regionalnog suda u Minhenu u predmetu *Italian cars*, br. 7 U 3771/97 od 28. januara 1998. godine (CLOUT case No. 288).

Presuda Višeg regionalnog suda u Minhenu u predmetu br. 7 U 1720/94 od 8. februara 1995. godine (CLOUT case No. 133).

Presuda Višeg regionalnog suda u Minhenu u predmetu 7 U 4419/93 od 2. marta 1994. godine (CLOUT case No. 83).

Presuda Višeg regionalnog suda u Oldenburgu (Nemačka) u predmetu *Leather seating arrangement*, br. 11 U 64/94 od 1. februara 1995. godine (CLOUT case No. 165).

Presuda Vrhovnog suda Austrije u predmetu *Wall panels*, br. 1 Ob 74/99k od 29. juna 1999. godine (CLOUT case No. 422).

